

Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка
Кафедра струнно-смичкових інструментів

«ПОГОДЖУЮ»

Гарант освітньо-професійної
програми, доцент

Я. ОЛЕКСІВ

" 25 " червня 2021 року

«ПОГОДЖУЮ»

Декан факультету оркестрових
інструментів, доцент

Т. ЛАЗУРКЕВИЧ

" 25 " червня 2021 року

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної
та навчальної роботи, професор

М. КУШНІР

2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

АНСАМБЛЬ

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Галузь знань	02 Культура і мистецтво
Спеціальність	025 Музичне мистецтво
Освітньо-професійна програма	«Музичне мистецтво»
Профілізація	«Арфа»
Статус	Обов'язкова компонента циклу дисциплін фахової професійно-практичної підготовки (ОК 3.3.2)
Загальний обсяг	8 кредитів ЄКТС (240 годин)
Форма підсумкового контролю	Екзамен
Термін викладання	3-8 семестри
Факультет	Оркестрових інструментів
Форма навчання	Денна

Львів 2021 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «АНСАМБЛЬ» для профілізації «АРФА» з галузі знань 02 «Культура і мистецтво» зі спеціальності 025 «Музичне мистецтво» оновлена відповідно до освітньо-професійної програми «Музичне мистецтво» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затвердженої Вченою Радою ЛНМА імені М. В. Лисенка від 26 травня 2021 року (Протокол № 1).

Розробник:

ОЛІЙНИК Ольга Григорівна - кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри струнно-смичкових інструментів

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри струнно-смичкових інструментів

від ”_17_” _червня___ 2021 р., протокол № _11_.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни – підготовка висококваліфікованих і всебічно розвинутих арфістів-ансамблістів що володіють специфікою камерного ансамблевого музикування.

Основним завданням дисципліни є навчання студентів особливостям гри у складі камерного ансамблю та професійному застосуванні набутих ними знань і навичок у майбутній фаховій педагогічній і виконавській діяльності.

2. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКИМИ ПОВИНЕН ОВОЛОДІТИ ЗДОБУВАЧ

2.1 Загальні компетентності (ЗК)

- ЗК1.**Здатність до спілкування державною мовою як усно, так і письмово
- ЗК2.**Здатність розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК3.**Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК4.**Здатність до розв'язання проблем.
- ЗК5.**Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК6.**Здатність до міжособистісної взаємодії.
- ЗК7.**Здатність до критики та самокритики.
- ЗК8.**Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК9.**Здатність до шанобливого й дбайливого ставлення до історичної спадщини і культурних традицій.
- ЗК10.**Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК12.**Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
- ЗК13.**Здатність працювати самостійно, виявляти ініціативу та лідерські якості.
- ЗК14.** Здатність до використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК15.**Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК16.**Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- ЗК17.**Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

2.2 Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

- СК1.**Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.
- СК2.**Здатність створювати та реалізовувати власні художні концепції у творчо-виконавській діяльності.
- СК3.**Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.
- СК4.**Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва.
- СК5.**Здатність демонструвати достатньо високий рівень виконавської майстерності.
- СК6.**Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.
- СК7.**Здатність володіти науково-аналітичним апаратом та використовувати професійні знання у практичній діяльності.
- СК8.**Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу.
- СК9.**Здатність застосовувати базові знання провідних музично-теоретичних систем та концепцій.
- СК10.**Здатність оперувати професійною термінологією.
- СК11.**Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі практичної діяльності.
- СК12.**Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.
- СК13.**Здатність демонструвати базові навички ділових комунікацій.
- СК15.**Здатність використовувати засоби масової інформації для просвітництва, популяризації та пропаганди досягнень музичної культури.
- СК16.**Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології музикознавчої, виконавської, композиторської, диригентської, педагогічної діяльності.
- СК17.**Здатність свідомо поєднувати інновації з усталеними вітчизняними та світовими традиціями у виконавстві, музикознавстві та музичній педагогіці.

3. ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

- РН1.**Демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність володіння інструментом (голосом) на належному фаховому рівні під час творчо-виконавської діяльності.
- РН2.**Володіти методами та навичками ансамблевої гри / хорового співу, репетиційної роботи та концертних виступів.
- РН3.**Демонструвати різні методики удосконалення творчо-виконавської діяльності.
- РН4.**Аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.
- РН5.**Відтворювати драматургічну концепцію музичного твору, створювати його художню інтерпретацію.
- РН8.**Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.
- РН10.**Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.

PH11.Вміти здійснювати педагогічну діяльність.

PH12.Використовувати на професійному рівні методи та прийоми викладання гри на інструменті / вокалу / диригування / теорії, історії музики / композиції.

PH13.Демонструвати музично-теоретичні, культурно-історичні знання з музичного мистецтва.

PH14.Демонструвати аргументовані знання з особливостей музичних стилів різних епох

4. РОЗПОДІЛ ДИСЦИПЛІНИ ЗА СЕМЕСТРАМИ, ГОДИНАМИ ТА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

НАЗВА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	Розподіл за семестрами			Кількість кредитів ECTS	Кількість годин					Розподіл аудиторних годин за курсами і семестрами														
	Екзамени	Заліки	Атестаційні екзамени		Загальний обсяг	Аудиторних			Самостійна робота	I курс	II курс	III курс	IV курс											
						Всього	у тому числі:			Семестри														
	лекційні	індивідуальні	практичні				1	2		3	4	5	6	7	8									
	Кількість тижнів в семестрі																							
													15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15
Ансамбль (арфа)	3-8			8	240	90			90	150			1	1	1	1	1	1	1					

Розподіл годин та кредитів за курсами та семестрами

КУРС	СЕМЕСТРИ	Кількість кредитів ECTS	Кількість годин					Самостійна робота
			Загальний обсяг	Аудиторних				
				Всього	лекційні	індивідуальні	практичні	
II		3	90	30			30	60
	3	1,5	45	15			15	30
	4	1,5	45	15			15	30
III		3	90	30			30	60
	5	1,5	45	15			15	30
	6	1,5	45	15			15	30
IV		2	60	30			30	30
	7	1	30	15			15	15
	8	1	30	15			15	15

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Практичні заняття

№	№ Теми	Тема	Кількість годин
3 семестр			
Змістовий модуль 1. Камерні ансамблі (дуети, тріо) доби бароко та класицизму			
1	Тема 1	Дуети для скрипки і арфи або флейти та арфи	7,5
2	Тема 2	Тріо для арфи та струнних або Тріо змішаних складів (струнні та духові)	7,5
Разом			15
4 семестр			
Змістовий модуль 2. Камерні ансамблі доби класицизму та романтизму			
3	Тема 1	Дуети для струнних і арфи або духових та арфи	7,5
4	Тема 2	Тріо змішаних складів (арфа, струнні, духові), або Квінтет змішаного складу (арфа, струнні, духові, фортепіано)	7,5
Разом			15
Всього годин			30

5 семестр			
Змістовий модуль 3. Камерні ансамблі доби романтизму			
5	Тема 1	Дуети для струнних і арфи або духових та арфи .	7,5
6	Тема 2	Тріо або Квартет для арфи та струнних	7,5
Разом			15
6 семестр			
Змістовий модуль 4. Українська та зарубіжна музика ХХ ст.			
7	Тема 1	Дует для струнних і арфи або духових та арфи	7,5
8	Тема 2	Тріо або Квартет для арфи та струнних	7,5
Разом			15
Всього годин			30

7 семестр			
Змістовий модуль 5. Класична та сучасна музика композиторів-арфістів			
9	Тема 1	Дует або Тріо змішаних складів (струнні, духові)	7,5
10	Тема 2	Квартет змішаних складів (струнні, духові, фортепіано)	7,5
Разом			15
8 семестр			
Змістовий модуль 6. Класична та сучасна музика			

11	Тема 1	Дует або Тріо змішаних складів (струнні, духові)	7,5
12	Тема 2	Тріо або Квартет для арфи та струнних	7,5
Разом			15
Всього годин			30

Самостійна робота

№	№ Теми	Тема	Кількість годин
3 семестр			
Змістовий модуль 1. Камерна музика доби бароко та класицизму			
1	Тема 1-4	Прослуховування творів в інтерпретаціях відомих виконавців	26
2	Підготовка до підсумкового контролю		4
4 семестр			
Змістовий модуль 2. Камерна музика доби класицизму			
3	Тема 1-4	Прослуховування творів в інтерпретаціях відомих виконавців	26
4	Підготовка до підсумкового контролю		4
Всього годин			60

№	№ Теми	Тема	Кількість годин
5 семестр			
Змістовий модуль 1. Камерні ансамблі доби романтизму			
1	Тема 1-4	Прослуховування творів в інтерпретаціях відомих виконавців	24
2	Підготовка до підсумкового контролю		4
6 семестр			
Змістовий модуль 2. Українська та зарубіжна музика ХХ ст.			
3	Тема 1-4	Прослуховування творів в інтерпретаціях відомих виконавців	24
4	Підготовка до підсумкового контролю		4
Разом			60

№	№ Теми	Тема	Кількість годин
7 семестр			
Змістовий модуль 1. Класична та сучасна камерна музика композиторів-арфістів			
1	Тема 1-4	Прослуховування творів в інтерпретаціях відомих вико-	

		навців	11
2	Підготовка до підсумкового контролю		4
8 семестр			
Змістовий модуль 2. Класична та сучасна камерна музика			
3	Тема 1-4	Прослуховування творів в інтерпретаціях відомих виконавців	11
4	Підготовка до підсумкового контролю		4
Разом			15
Всього годин			30

Послідовність проходження репертуару, а також обсяг творів та кількість годин індивідуальних занять і самостійної роботи визначається викладачем довільно, у залежності від творчого потенціалу та індивідуальних особливостей розвитку кожного студента. Під час навчання викладач повинен враховувати й необхідність охоплення (у межах зазначених розділів) якомога більшої кількості творів різних за змістом, формою та жанрами.

До заліків допускаються студенти, які виконали семестрові тематичні вимоги.

6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сумарна шкала оцінювання здобувача з навчальної дисципліни

СУМА БАЛІВ ЗА ВСІ ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Шкала оцінювання здобувача з семестрового екзамену та поточного контролю

БАЛИ ЗА ВСІ ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ
45-50	A	відмінно
41-44	B	добре
37-40	C	
32-36	D	задовільно
30-31	E	
18-29	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-17	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерій оцінки є багаторівневим поняттям, яке стосується результату праці студента протягом певного часу. Він складається з об'єктивних та суб'єктивних факторів оцінки. Під "суб'єктивним", в даному випадку, розуміється обдарованість виконавця. Під "об'єктивним" – його ставлення до професії, що виявляється у виконанні даної програми. Базове поняття критерію оцінки – це "художнє враження", яке містить основні компоненти оціночних факторів.

Виконання оцінюється за національною шкалою: відмінно, добре, задовільно, незадовільно.

Відмінно А (90-100) – найвище художнє враження.

Високий ступінь обдарованості: яскрава музикальність та артистизм; міцна виконавська воля та ритмоволя (стабільність виконання). Володіння звуком належної якості, динамікою, виявлення належного розуміння особливостей стилістики виконуваних творів, відсутність порушень у фразуванні.

Високий ступінь технічної майстерності: блискуча віртуозність, володіння звуковою палітрою, впевнене виконання напам'ять. Володіння правильною технологією виконавського процесу, штриховою технікою, технікою звукоутворення та артикуляцією

Досконале виконання програми: високий рівень складності, зрілість інтерпретації, розуміння стилю та жанру, професійне виявлення особливостей авторського тексту (музикантське мислення). Виявлення артистизму, виразовості, дотримання норм сценічної поведінки;

Високий ступінь обдарованості: яскрава музикальність та артистизм; міцна виконавська воля та ритмоволя (стабільність виконання).

Висока працездатність.

Добре В (82-89), С (74-81) – добре художнє враження.

Добрий ступінь обдарованості: музикальність, артистизм, виконавська воля та ритмоволя (стабільність виконання).

Добрий ступінь володіння технічними ресурсами, володіння різноманітною звучністю.

Добре виконання програми: високий рівень складності, зрілість інтерпретації, розуміння стилю та жанру, професійне виявлення особливостей авторського тексту (музикантське мислення).

Добра працездатність.

Задовільно D (64-73), E (60-63) – посереднє художнє враження.

Середній ступінь обдарованості. Відсутність будь-якого з компонентів: музикальності, артистизму, виконавської волі, ритмоволі (часткова стабільність виконання).

Недостатнє володіння технічними ресурсами, різноманітною звучністю.

Задовільнє виконання програми: середній рівень складності, зрілості інтерпретації, розуміння стилю та жанру, недостатнє професійнє виявлення особливостей авторського тексту (музикантське мислення).

Середня працездатність.

**Незадовільно FX (35-59) – незадовільнє художнє враження
(з можливістю повторного складання екзамену або заліку)**

Середній ступінь обдарованості. Відсутність будь-якого з компонентів: музикальності, артистизму, виконавської волі, ритмоволі (часткова або недостатня стабільність виконання).

Недостатнє володіння технічними ресурсами, різноманітною звучністю.

Незадовільнє виконання програми: недостатній рівень складності, незрілість інтерпретації, нерозуміння стилю та жанру, непрофесійнє виявлення особливостей авторського тексту (музикантське мислення).

Низька працездатність.

**Незадовільно F (0-34) – незадовільнє художнє враження
(з обов'язковим повторним вивченням матеріалу екзамену або заліку)**

Низький ступінь обдарованості. Відсутність музикальності, артистизму, недостатня стабільність виконання. Низьке володіння технічними ресурсами, різноманітною звучністю.

Низький рівень виконання програми: недостатній рівень складності, незрілість інтерпретації, нерозуміння стилю та жанру, відсутність виконавського мислення.

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.
2. Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності.
3. Методи контролю (самоконтролю, взаємоконтролю), корекції (самокорекції, взаємокорекції) за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності.
4. Бінарні, інтегровані (універсальні) методи. *

* Жодна із запропонованих класифікацій не позбавлена недоліків. На практиці викладач з даної дисципліни інтегрує методи різних груп, утворюючи неординарні (універсальні) методи навчання, які забезпечують оптимальні шляхи досягнення навчальної і творчої мети.

8. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

1. **Попередній контроль** спрямований на виявлення знань, умінь і навичок студентів з творів, які будуть вивчатися.
2. **Поточний контроль** здійснюється під час практичних занять з метою перевірки засвоєння попереднього матеріалу і виявлення проблем опанування тими чи іншими навичками.
3. **Тематичний контроль** здійснюється періодично, після вивчення нової теми чи нового розділу і має на меті систематизацію знань та умінь студентів.
4. **Підсумковий контроль** проводиться в кінці семестру.

9. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

9.1 Нотне методичне забезпечення. Перелік рекомендованих творів для ансамблю

2 курс (III–IV семестри)

Дуети

Боккеріні Л.	Соната-дует для скрипки та арфи
Бор Ж.-П.	Шість сонат для скрипки та арфи
Кардон Ж.-Б.	Чотири сонати для скрипки та арфи (op. 8) Соната №1 (op.9)
Крумгольд Ж.-Б.	Шість сонат (op.1; op.3) для скрипки та арфи Шість сонат (op.8) для флейти та арфи
Надерман Ф.-Ж.	Дует для флейти та арфи
Петріні Ф.	12 Сонат для скрипки та арфи (op.1; op.3)

Руст Ф.	Соната (A-dur)
	Тріо
Альбрехтсбергер Й.Г.	Партита для флейти, арфи та віолончелі
Гайдн Й.	Тріо для флейти, віолончелі та арфи
Гендель Г. 6	Тріо для скрипки, віолончелі та арфи (клавесина)
Дусік Я.-Л.	Тріо-соната для скрипки, віолончелі та арфи (ор.34)
Кардон Ж.-Б.	Два тріо для скрипки, альта та арфи ор. 3; ор. 5)
Мольтер Й.М.	Дві сонати для скрипки (флейти), арфи та клавесина
Шикгард Й.Х.	3 Тріо-сонати для флейти, альта та арфи
	Квінтети
Бортнянський Д.	Квінтет для скрипки, альта, віолончелі, арфи та фортепіано
Марен М.	Квінтет для 2-х скрипок, альта, віолончелі та арфи

3 курс (V–VI семестри)

Дуети

Бокса Р.-Н.	Десять сонат для скрипки та арфи
Буальдьє Ф.	Соната для арфи та скрипки
Верньєр Ж.Е.	П'ять Сонат (ор. 5; ор. 13; ор. 16; ор.54; ор.55) для скрипки та арфи
Дальвімар М.-П.	Дві Сонати для скрипки та арфи
Лабар Т.Ф.	Дует для гобоя і арфи
Шпор Л.	П'ять Сонат для скрипки та арфи

Тріо

Бокса Р.-Н.	2 Тріо для скрипки, віолончелі та арфи
	20 сонат для скрипки, кларнета та арфи
Верньєр Ж.-Е.	3 сонати для скрипки, арфи та віолончелі (ор. 10)
	2 Тріо для флейти, арфи та віолончелі (ор. 20)
Шпор Л.	Тріо для скрипки, віолончелі та арфи (f-moll)

4 курс (VII-VIII семестри)

Бакс А.	“Фантастична соната” для альта та арфи
	Сонатина для флейти та арфи
Винн Д.	Соната для скрипки та арфи
Губа В.	Концерт-ноктюрн для скрипки та арфи
Дамаз Ж. М.	Соната для флейти та арфи
Денісов Е.	Соната для флейти та арфи
Іщенко Ю.	Партита для флейти та арфи
Монасіпов А.	Камерний концерт для флейти та арфи
Осокін М.	Концертна сюїта (ор.50)

Сен-Санс К. Фантазія (op. 124) для скрипки та арфи
 Шапошніков А. Соната для флейти та арфи

Тріо

Агабалян Л. Тріо для флейти, альту та арфи
 Бакс А. “Елегійне тріо” для флейти, віолончелі та арфи
 Вишневський З. Тріо для гобоя, альту та арфи
 Дамаз Ж.-М. Тріо для флейти, віолончелі та арфи
 Дебюссі К. Соната для флейти, альту та арфи
 Калош Ш. 2 Тріо-сонати для арфи, флейти та контрабаса
 Патачіч І. Тріо для скрипки (флейти), альту (віолончелі) та арфи
 Пацьоркевич Т. Тріо для флейти, альту та арфи
 Подгайц Є. Тріо-імпровізація для флейти, альту та арфи

Квартети

Голубєв Є. Квартет для двох флейт та двох арф
 Колодуб Ж. Квартет для флейти, гобоя, труби та арфи
 Криво лап О. Квартет для флейти, альту, арфи та фортепіано
 Триптих для флейти, альту, арфи та клавесина

Квінтети

Арапов Б. Квінтет для гобоя, валторни, альту, віолончелі та арфи
 Вілла-Лобос Е. Квінтет для флейти, скрипки, альту, віолончелі та арфи
 Голубєв Є. Квінтет для 2-х скрипок, альту, віолончелі та арфи
 Дамаз Ж. Квінтет для флейти, скрипки, альту, віолончелі та арфи
 Ледєньов Р. Шість п'єс для 2-х скрипок, альту, віолончелі та арфи
 Рославець М. Квінтет для гобоя, 2-х альтів, арфи та віолончелі

ДОПОМІЖНА

Під час проходження дисципліни «Ансамбль» рекомендується читання творів з листа:

Дуети

Абсіль Ж. Сициліана для флейти та арфи
 Вердаль Г. Larghetto (op. 20) для скрипки і арфи
 Reverie (op. 24) для скрипки і арфи
 Cantilene (op. 26) для скрипки і арфи
 Геллер Є. Сонатина для флейти та арфи
 Гверіні Г. Canzone a ballo для скрипки і арфи
 Порадовський С. Ноктюрн для флейти та арфи
 Тардош Meditation для скрипки і арфи

Тріо

Денісов Е.	Канон пам'яті І. Стравінського для флейти, кларнета та арфи
Кікта В.	Ноктюрн для флейти, альту та арфи Тріо на честь М.Єрмилової для флейти, альту та арфи
Спендіаров О.	Елегія для скрипки, віолончелі та арфи
Трнечек Г.	Капричіо для скрипки, віолончелі та арфи (ор. 2) П'єси для скрипки, віолончелі та арфи Ноктюрн для скрипки, віолончелі та арфи
Шишаков Ю.	Рондо для скрипки, віолончелі та арфи

9.2. Методична література

1. Благой Д. Искусство камерного ансамбля и музыкально-педагогический процесс // Камерный ансамбль (ред.-сост. К.Х. Аджемов). М. 1979.– С.15–20.
2. Варосян А.А. Класс камерного ансамбля арфистов. Программа для оркестровых факультетов (струнные инструменты) музыкальных ВУЗов. Ленинград: ЛОЛГК, 1989. – 24 с.
3. Гумен О. Арфа в творчості Володимира Загорцева // Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство. Вип. 21-22. Івано-Франківськ, 2011. С. 354-357.
4. Гумен О. Арфова освіта у Львові: творчо-виконавський діалог /Олександра Гумен // Проблеми удосконалення професійної підготовки фахівців мистецьких дисциплін : Зб. Матеріалів Всеукраїнської відкритої науково-практичної конференції, присвяченій пам'яті А.Ф. Кречківського. – Суми : Вінниченко М.Д., 2011. – С.50-52.
5. Дулова В. Искусство игры на арфе. М.:Советский композитор, 1975. –228 с.
6. Олійник О. Історія становлення і розвитку камерного ансамблю з арфою в складі. Навчальний посібник. К: Державний методичний центр навчальних закладів культури і мистецтв України, 2005. –194 с.
7. Олійник О. Камерні ансамблі для арфи. Додаток до програми з предмету “Камерний ансамбль” для Вищих музичних навчальних закладів. Київ, 1997. – 27 с.
8. Подгузова М.М. Арфовое искусство России первой половины XX века (творчество, исполнительство). М.: Эдитус, 2010.–210 с.
9. Покровская Н. Жан Батист Кардон в России // Исполнительское искусство. Сборник трудов. М: ГМПИ им. Гнесиних, 1992. – С.5–31.

10. Покровская Н. История исполнительства на арфе. Новосибирск: НГК им. М. Глинки, 1994. – 352 с.
11. Покровская Н.Н. Вариации на международные темы для арфы /Н.Н. Покровская // Вестник Томского гос. университета. – Вып. 360. Томск, 2012. – С. 69-75